

CENTER
for Ukrainian and European
Scientific Cooperation

Центр
українсько-європейського
наукового співробітництва

Одеська національна
музична академія
імені А. В. Нежданової

Всеукраїнське науково-педагогічне
підвищення кваліфікації

**МУЗИКА ЯК ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИЙ
ФЕНОМЕН ТА СФЕРА
КУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

21 лютого – 3 квітня 2022 року

Видавничий дім
«Гельветика»
2022

УДК 78:377.4(477)(063)
М89

Організаційний комітет:

Олійник Олександр Леонідович – кандидат мистецтвознавства, професор, народний артист України, ректор Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової;

Оганезова-Григоренко Ольга Вадимівна – доктор мистецтвознавства, професор, народна артистка України, проректор з науково-педагогічної та наукової роботи Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової;

Самойленко Олександра Іванівна – доктор мистецтвознавства, професор, проректор з наукової роботи Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової;

Осадча Світлана Вікторівна – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри історії музики та музичної етнографії Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової;

Черноіваненко Алла Дмитрівна – доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри народних інструментів Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової;

Майденберг-Тодорова Кіра Ісааківна – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри теорії музики та композиції Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової.

Музика як художньо-естетичний феномен та сфера
М89 **культурної діяльності** : матеріали Всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації у галузі мистецтвознавства, музикознавства, музичної педагогіки, м. Одеса, 21 лютого – 3 квітня 2022 р. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. – 204 с.

ISBN 978-966-992-776-7

У збірнику представлено матеріали Всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації у галузі мистецтвознавства, музикознавства, музичної педагогіки «Музика в системі мистецької освіти: взаємини та протидії», яке відбулось 21 лютого – 3 квітня 2022 р.

УДК 78:377.4(477)(063)

ISBN 978-966-992-776-7

© Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової, 2022

© Центр українсько-європейського наукового співробітництва, 2022

СВІТОГЛЯДНІ НАСТАНОВИ ХОРОВОЇ ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ

Заверуха О. Л.

*кандидат мистецтвознавства,
завідувач кафедри академічного та естрадного вокалу
Інститут мистецтв Київського університету
імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

Світоглядні настанови творчості окремого митця закладено у відповідності до певної хорової школи, професійного оточення, художнього контексту історичної доби. Справжній митець по відношенню до світу є не спостерігачем, а тою часткою (мікрокосмом), яка своєю творчістю уособлює Світ (макрокосм). Його інтонаційно-означений світогляд безпосередньо увиразнюється через сучасне композиторське хорове письмо в художній концепції творів. У жанровій панорамі сучасної української хорової творчості розрізняють два типи інтонаційної семантики у зв'язку з двома основними напрямками композиторської комунікації – духовним і світським.

Духовний напрямок хорової музики охоплює сферу образів, що спрямовують насамперед до світоглядних основ Буття, до питань про сенс земного шляху людини та Богоспівкування. Розкриваючи зв'язок людини з незбагненим джерелом світобудови, вона передусім торкається сфери Логосу, що пов'язано зі сходженням до світу високої духовності, до розуміння глибинної сутності людського буття. Духовний напрямок специфікується призначенням твору як для храмового, так і концертного виконання. Типовими є зразки хорової творчості, що втілюють світоглядну модель на основі тісної взаємодії текстового та музичного ряду. Прикладом цього слугує думка диригента А. Сиротенко, стосовно сучасної духовної хорової музики, що розподіляється на два напрямки: по-перше, – це «...музика, що пишеться безпосередньо для церкви та Богослужінь. Тут домінує ортодоксальний підхід, де важливим є відповідність певних канонів. По-друге, – композитор пише картину на Біблейський сюжет» [1]. Сучасні духовні хоріві твори розкривають сутність світогляду митців, де важливим критерієм є літургійне спрямування з опорою на Логос (Г. Гаврилець, В. Камінський, В. Польова, В. Рунчак, Б. Сегін, В. Сильвестров, В. Степурко, Б. Фроляк).

Світський напрям хорової творчості, на відміну від духовного, сформований творчістю тих композиторів-митців «сучасної картин світу», сутність якої складає певна система філософських поглядів – філософський концептуалізм. Ми вважаємо за принаймні визначення такого світогляду композиторського мислення, підґрунтя якого розкриває глибини і рушійні сили потужних процесів сучасного життя, умовною назвою «філософський концептуалізм». Композитори-філософи спрямовують свою творчість на втілення ідей та філософських концептів, які бентежать митців, застосовуючи для цього оригінальні прийоми та засоби хорового письма. Хорова музика є безпосереднім виразником світогляду, де композиторське мислення є одним з фундаментальних обумовлюючих факторів.

Так, філософська спрямованість світоглядних настанов творчості композиторів розглядається в двох аспектах:

– по-перше, це *філософський концептуалізм* творчості, де висвітлюються проблеми занепаду культури, деградації суспільства, втілюється патріотична тема, що реалізуються різножанровими уподобаннями митців постмодерної доби (В. Мужчиль, Д. Бочаров);

– по-друге – модель, що пов'язана з дохристиянською філософією (віра в богів) та тотемними спогляданнями неба та землі як «храму», що спрямовано на не фольклорну традицію – *пантеїзм* (Ю. Алжнев, Л. Дичко, Г. Гаврилець).

Таким чином, у світському напрямку породжуються два типи художнього світогляду – філософський концептуалізм та пантеїзм.

Гострою проблемою новітньої хорової музики є співвідношення хорового письма та канонічного тексту. Іншим виміром композиторської творчості України є не фольклорні інтенції, а також постмодерні витвори, націлені на досвід осягання сучасною людиною релігійно-духовних проблем глобалізованого простору світової культури.

Сутність світоглядних настанов хорової творчості визначаються за наступними критеріями:

1) особистість митця: його філософські, світоглядні та художні настанови, які разом окреслюють методологічні засади «картини світу» його творів як цілісною та ціннісною системою (за І. Романюк [2]);

2) хорове письмо як мовленнєвий рівень мислення митця, який конкретизується у хорових творах через засоби зовнішньої комунікації (зокрема, виконавської поетики).

3) хоровий стиль мислення, обумовлений типом хорового письма.

Отже, світоглядні настанови підкреслюють індивідуальний вибір митця, навіть унікальність його хорового мислення. Композитор

вибудовує композиційну логіку, де співвідноситься індивідуальність (стильові ознаки) та типологічність (мова). Композиційний процес увиразнює світоглядні настанови творчості як багатоскладної ієрархічної системи. Як наслідок, у слухача (дослідника) виникають уявлення про світоглядні настанови митця.

Література:

1. Інтерв'ю з диригентом А. Сиротенко 19.03.2013 р. (власний архів автора).
2. Романюк І. А. Картина світу як категорія пізнання логосу музики. *Староніжівські філософські студії*. Львів, 2009. Вип. 3. С. 124–132.

ТРІО-СОНАТИ ТА ПАРИЗЬКІ КВАРТЕТИ Г. ТЕЛЕМАНА НА ПЕРЕТИНІ ГЕРМАНО-ФРАНЦУЗЬКИХ ВПЛИВІВ

Зима Л. В.

*кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри камерного ансамблю
Одеська національна музична академія
імені А. В. Нежданової
м. Одеса, Україна*

Зацікавленість творчістю Г. Телемана, музичного гіганта епохи пізнього бароко, закономірна в період поставангарда з його вираженою необарочною установкою і полістилістичними виходами в художній сфері. Численні тріо-сонати та дванадцять «паризьких квартетів», що примикають до них, виявилися, якщо не провідним, то помітним жанром його композиторської спадщини.

У становленні музичної форми як музичного аналога «загального» європейські композитори постренесансного періоду повсюдно зосередилися на розробці конструкцій-сміслів тріо-сонати як світоглядного алгоритму епохи бароко (XVII–XVIII ст.) в інструментальній музиці. Тріо-соната як світоглядний музичний алгоритм названого періоду синтезувалася з панівного жанру сонати. «Соната – найскладніший, найбільш суперечливий, але **провідний** (виділено Т. Лівановою) жанр до початку XVII ст. Соната більш ніж будь-який інший інструментальний жанр, синтезує те, що досягнуто в результаті розвитку інших жанрів» [1, с. 302].